

Łukasz Mazur*

Wspomnienie o podporuczniku Bronisławie Trybusie żołnierzu 1. Polskiej Dywizji Pancernej

31 marca 2023 roku uczestniczyłem w uroczystości nadania imienia generała Stanisława Maczka Zespołowi Szkół Elektrycznych i Ogólnokształcących w Krośnie. Udział w tym wydarzeniu był dla mnie osobiście szczególnie ważny, ponieważ ppor. Bronisław Trybus, brat mojego dziadka Bolesława (ojca mojej matki Marii), był żołnierzem 1. Polskiej Dywizji Pancernej dowodzonej przez gen. S. Maczka. Służył w Batalionie Strzelców Podhalańskich wchodzącym w skład Dywizji Pancernej.

Dzięki życzliwości Marka Kubita, dyrektora Zespołu Szkół i na jego zaproszenie, mogłem uczestniczyć w tym ważnym dla historii „Elektryka” wydarzeniu. W uroczystości brał udział również brat mojej mamy Roman Trybus (bratanek ppor. Bronisława Trybusa) i jego żona Anna oraz moje córki Barbara i Anna. Dużym przeżyciem był dla mnie udział w uroczystej mszy świętej, po zakończeniu której minister Jan Józef Kasprzyk przekazał dla Zespołu Szkół sztandar ufundowany przez Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych. W trakcie ceremonii przed szkołą, podczas apelu poległych prowadzonego przez Kompanię Honorową Strzelców Podhalańskich, uświadomiłem sobie, że ppor. Trybus był też „podhalańczykiem”.

Bardzo interesującym punktem obchodów nadania imienia szkole, była wystawa poświęcona generałowi Maczkowi i jego żołnierzom. Wnieśliśmy do niej mały wkład prezentując kilka zdjęć z rodzinnego albumu dotyczących ppor. Bronisława Trybusa z okresu II wojny światowej oraz ślady jego wojennych losów, odnalezione na stronach internetowych Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie w zeskanowanych dokumentach. W trakcie trwania wystawy mieliśmy zaszczyt poznać

* **Łukasz Mazur** – inż. elektryk, absolwent Zespołu Szkół Elektrycznych i Ogólnokształcących w Krośnie i Politechniki Rzeszowskiej. Członek Stowarzyszeń: Przyjaciół Okrętu Muzeum ORP Błyskawica, Rodzin 1. Polskiej Dywizji Pancernej. Pracownik firmy Nowy Styl Sp. z o.o.

II. 1. Zabawa sylwestrowa 1941/1942 z okresu szkolenia w obozie wojskowym Owen Sound w Kanadzie. Ppor. B. Trybus czwarty od lewej w pierwszym rzędzie

Państwa Joannę i Bogdana Wielgatów, prezesów Stowarzyszenia Rodzin 1. Polskiej Dywizji Pancerniej. Przekazali nam wiele cennych informacji dotyczących funkcjonowania stowarzyszenia, którego celem jest kultywowanie pamięci o generale Maczku oraz szlaku bojowym 1. Polskiej Dywizji Pancerniej.

Ppor. Bronisław Trybus, urodzony 2 grudnia 1917 r. w Polance przy krośnieńskim lotnisku nie doczekał końca II wojny światowej, 22 października 1944 r., w wieku 26 lat, został ciężko ranny podczas niemieckiego ostrzału pod miejscowością Aarle na granicy belgijsko-holenderskiej. Zmarł w drodze do szpitala St. Joseph College w Turnhout, gdzie został tymczasowo pochowany w przyszpitalnym ogrodzie. Obecnie spoczywa na cmentarzu wojennym w miejscowości Leopoldsburg w Belgii. W pamięci członków rodziny znanych było kilka wersji dotyczących ostatnich lat życia Bronisława Trybusa. Były to informacje niepotwierdzone. Niektórzy byli przekonani, że był lotnikiem i zginął pod angielskim niebem. Inni twierdzili, że walczył i zginął pod Arnhem. Część rodziny była przekonana, że trafił do Kanady i służył w polskich formacjach wojskowych, a następnie w 1. Polskiej Dywizji Pancerniej.

Do podjęcia szczegółowych poszukiwań dotyczących wojennych losów wujka, zachęcił mnie Marek Kubit, dyrektor ZSEiO w Krośnie, podczas spotkania w grudniu ubiegłego roku. Razem z trójką moich dzieci przekazaliśmy dyrektorowi wydany w Gdyni album o słynnym polskim niszczycielu ORP Błyskawica (na tym okręcie w latach 1942–1947 służył mat Tomasz Feruś, brat babki mojej żony, mieszkający

przed wojną w sąsiedztwie terenu, na którym obecnie znajduje się „Elektryk”). Podczas rozmowy dotyczącej nadania szkole imienia gen. Maczka wspomniałem o ppor. Bronisławie Trybusie i Dyrektor odszukał jego nazwisko w spisie odznaczonych Krzyżem Walecznych, zamieszczonym w książce *Od podwoły do czołga*, autorstwa gen. S. Maczka.

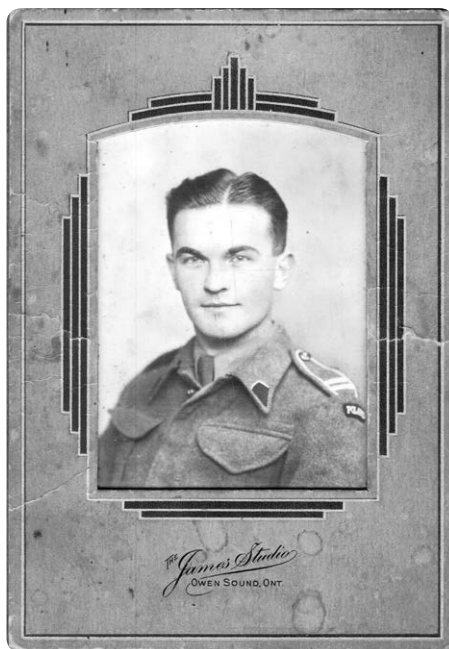
Od tego momentu zacząłem się dokładniej interesować historią mojego wujka. Odnalazłem wiele informacji o jego wojennych losach w zeskanowanych dokumentach Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie (kronika obozu im. Tadeusza Kościuszki w Owen Sound w Kanadzie, w którym przebywał w latach 1941–1942, Rozkazy Dzielne Baonu Strzelców Podhalańskich z lat 1942–1943, Rozkazy Dzielne 63. Baonu i 3. Pułku Czołgów z 1942 roku oraz wykaz poległych i zmarłych żołnierzy PSZ na obczyźnie w latach 1939–1946).

Od Joanny i Bogdana Wielgatów otrzymałem kopię książki o Batalionie Strzelców Podhalańskich, która została wydana w 1947 roku nakładem tegoż Batalionu. W tej publikacji odnalazłem informację o śmierci ppor. Trybusa:

Ogień niemiecki jest bardzo aktywny. Zostaje rannych 8 żołnierzy. Ppor. Trybus ranny od pocisku moździerza umiera w drodze do szpitala¹.

Wśród fotografii, do których dotarłem, znalazłem zdjęcie prezentujące pamiątkową tablicę z 1962 r. – „POLEGŁYM NA CHWAŁĘ, BRACIOM NA OTUCHEŃ” poświęconą profesorom i uczniom Szkoły Realnej i Gimnazjum, którzy oddali swe życie w obronie Ojczyzny. Tablica ta znajduje się w I Liceum Ogólnokształcącym im. Mikołaja Kopernika w Krośnie. Nazwisko Bronisława Trybusa widnieje na niej wśród innych nazwisk uczniów, którzy uczęszczali do tej szkoły przed II wojną światową.

Dalsze poszukiwania doprowadziły mnie do Centralnego Archiwum Wojskowego w Warszawie, gdzie mogłem zapoznać się z kilkoma dokumentami dotyczącymi ppor. Bronisława Trybusa. W jego teczkę osobową odnalazłem: pismo do Konsulatu Rzeczypospolitej dotyczące aktu zgonu, kartę medyczną zgonu oraz pismo z zapisem

Il. 2. Fotografia portretowa B. Trybusa w stopniu kaprała podchorążego, z okresu szkolenia w obozie wojskowym Owen Sound w Kanadzie

¹ *Batalion Strzelców Podhalańskich*, nakładem Batalionu Strzelców Podhalańskich, Papenburg 1947, s. 59.

testamentowym². Dodatkowe emocje wzbudziła we mnie otrzymana od pracownika Działu Historycznego CAW Karta Internowania na Węgrzech, błędnie wystawiona na Stanisława Trybusa. Z niej dowiedziałem się, że 19 września 1939 r. kpr. pchor. Bronisław Trybus przekroczył granicę węgierską i został internowany w obozie Érsekújvár (obecnie Nowe Zamki na Słowacji). W Karcie Internowania widnieje zapis, że przed wojną Bronisław szkolił się w Szkole Podchorążych Zawodowych przy 2. Pułku Strzelców Podhalańskich w Sanoku³. Ta informacja stała się dla mnie zachętą, aby zaplanować ponowną kwerendę w Centralnym Archiwum Wojskowym i przejrzeć książki Rozkazów Dziennych 2. Pułku Strzelców Podhalańskich z lat 1936–1939.

M. kár. (születési hely) 1917. év. Magyarországi állampolgár		Törzsszáma:		M. kár. (születési hely) 1917. év. Magyarországi állampolgár		No: 20810	
Vezeték és kereseti név: <u>Trybus Stanisław Bronisław</u>				Nevizsgálati név: <u>Trybus Stanisław Bronisław</u>			
Rendfokozat: <u>kapral kezdő</u>				Jegyzet:			
Csaladnev: <u>2 hegy vezetés vezető</u>				Stajóti: <u>kapral kezdő</u>			
Névtáji hely: (város, község, falu név, kataszteri szám): <u>Polanka - Kroona - Lúcs</u>				Korpusz sorszáma: (század, százados, t. l. n.): <u>2 p. s. p. Lőrinc</u>			
Névtáji hely: (város, község, falu név, kataszteri szám): <u>201 201 201 201 201</u>				Műveltség: (fajta, osztály, rang): <u>Polanka - Kroona - Lúcs</u>			
Nemzetiség: <u>Szlovák</u>				Nemzetiség: <u>Szlovák</u>			
Szülőföldje: <u>Szlovákia</u>				Nemzetiség: <u>Szlovák</u>			
Felsőfokú iskolai neve:				Nemzetiség: <u>Szlovák</u>			
Nem hivatalos katonák (rezervista, tartalékos stb.) jele: <u>kapral kezdő</u>				Záradék címtípus: (dolgozó, tábori tiszt, stb.): <u>szlovák</u>			
Lakóhely: (város, község, falu név, kataszteri szám): <u>Polanka - Kroona - Lúcs</u>				Műveltség: (fajta, osztály, rang): <u>Polanka - Kroona - Lúcs</u>			
Mikor lépett át a magyar határ?: <u>19. 9. 1939</u>				Könyv átvétel: <u>19. 9. 1939</u>			
Jelen tartózkodási helye: (város, község, falu név, kataszteri szám): <u>Ersekújvár</u>				Jelen tartózkodási helye: (város, község, falu név, kataszteri szám): <u>Ersekújvár</u>			
Hol volt - mely gy. táborban - eddig a helyigények miatt:				Hol volt - mely gy. táborban - eddig a helyigények miatt:			
<u>Ersekújvár</u>				<u>Ersekújvár</u>			
Azt a katonasági tisztet, aki a kár kiállítását igazolja:				Azt a katonasági tisztet, aki a kár kiállítását igazolja:			
<u>Trybus Bronisław</u>				<u>Trybus Bronisław</u>			
Azt a katonasági tisztet, aki a kár kiállítását igazolja:				Azt a katonasági tisztet, aki a kár kiállítását igazolja:			
<u>Trybus Bronisław</u>				<u>Trybus Bronisław</u>			

II. 3. Karta z obozu internowania kpr. pchor. Bronisława Trybusa na Węgrzech

Informacje o miejscu pochówku ppor. Bronisława Trybusa na cmentarzu wojennym w Leopoldsburgu (Belgia) otrzymałem od mojego wujka, Romana Trybusa. Odnalazł ją w Internecie. Grób ppor. Trybusa odwiedziłem razem z moją żoną Małgorzatą i córką Anną w sierpniu br. Było to dla nas szczególnie przeżycie, ponieważ do tej pory nikt z krewnych Bronisława nie odwiedził jego miejsca spoczynku. Dzięki gościnności i otwartości członków Grupy Rekonstrukcyjnej 1. Polskiej Dywizji Pancерnej „Antwerpia”, panów Wojciecha i Marka, udało nam się odwiedzić również miejsca pamięci poległych polskich żołnierzy w Baarle-Nassau (Holandia), Breda (Holandia) i Lommel (Belgia). Byliśmy też w miejscowości Aarle, w okolicach której ppor. B. Trybus został ciężko ranny. Dzięki pomocy udzielonej nam przez Dirka Prosta, członka Stowarzyszenia Rodzin 1. Polskiej Dywizji Pancерnej w Belgii, byliśmy też w miejscu tymczasowego pochówku ppor. Trybusa w miejscowości Turnhout. Wszystkie opisane przeze mnie wydarzenia są dla mnie motywacją, by dalej podążać śladami mojego krewnego ppor. Trybusa i odkrywać jego wojenne losy.

2 Trybus Stanisław, Centralne Archiwum Wojskowe, Internowani na Węgrzech 2440,teczka 61, reg. 57.
 3 Trybus Bronisław, Centralne Archiwum Wojskowe, X.6486.

Il. 4. Grób ppor. B. Trybusa na cmentarzu wojennym w Leopoldsburgu (Belgia), sierpień 2023

Il. 5. Przy grobie gen. S. Maczka na Polskim Honorowym Cmentarzu Wojskowym w Bredzie (Holandia), od lewej Anna, Łukasz i Małgorzata Mazurowie, sierpień, 2023

SŁOWA KLUCZOWE

ppor. Bronisław Trybus, gen. Stanisław Maczek, 1. Polska Dywizja Pancerna, Zespół Szkół Elektrycznych i Ogólnokształcących w Krośnie, Breda, Leopoldsburg (Belgia), Centralne Archiwum Wojskowe, Stowarzyszenie Rodzin 1. Polskiej Dywizji Pancerniej